

Κυπριακή διάλεκτος θεωρείται από ιστορικούς ως η μοναδική πραγματικά ζωντανή ελληνική διάλεκτος

/ Ειδήσεις και Ανακοινώσεις / Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός

Η ελληνικότητα της Κυπριακής διαλέκτου αποδεικνύεται απ' τον βόρτακο. Όχι απ' το ίδιο το βατράχι, αλλά απ' τη λέξη, την οποία χρησιμοποιούσαν ακριβώς την ίδια για να περιγράψουν το γνωστό αμφίβιο οι Αρκάδες (το αρχαιότερο ελληνικό φύλο), αλλά και οι Αχαιοί που τον 12ο αιώνα π.Χ. αποίκισαν το νησί μας.

Περί ιστορίας, ως εδώ. Απλώς να προσθέσουμε ότι η Κυπριακή διάλεκτος θεωρείται από ιστορικούς ως η μοναδική πραγματικά ζωντανή ελληνική διάλεκτος. Αυτά για όσους τολμήσουν να σας πουν ότι δεν μιλάτε ελληνικά ή σας στολίσουν με διάφορα επίθετα, όταν μιλάτε την Κυπριακή.

Τα Κυπριακά, έχουν αποτελέσει (και αποτελούν) θέμα έντονης συζήτησης, διαφωνιών, τσακωμών αλλά και πολλές φορές κύριο λόγο για κόμπλεξ. Το τι κάνει

κάθε χώρα/περιοχή/κοινότητα με την διάλεκτο της, είναι δικό της θέμα. Οι διάλεκτοι, βλέπετε, δεν είναι θέμα μόνο Ελληνικό. Σε άλλες χώρες έχουν αποτελέσει λόγο επανάστασης αλλά και αυτονομίας (Καταλονία).

Σήμερα η Κυπριακή διάλεκτος δεν χρησιμοποιείται σε τέτοιο βαθμό όπως τα προηγούμενα χρόνια. Μπορεί να λεχθεί πως τείνει να εξαλείψει, αφού πλέον ομιλείται (καθαρά) από γεωργούς και γενικότερα από ανθρώπους της υπαίθρου, λόγω της απομόνωσης τους στα χωρία. Η αστυφιλία και η επίδραση της κοινής νεοελληνικής από τα διάφορα μέσα εκπαίδευσης και επικοινωνίας είναι οι κύριοι λόγοι γι' αυτό.

Υπάρχουν συνολικά 18 ιδιώματα της Κυπριακής διαλέκτου. Τα επικρατέστερα στην εποχή μας είναι αυτά της Πάφου, της Μόρφου, της Λεμεσού, των Κοκκινοχωριών, το Ορεινό και της Λευκωσίας, με μικρές διαφορές μεταξύ τους, αν εξαιρέσουμε το ιδίωμα της Μόρφου (υπερβολικό κράτημα της φωνής), της Πάφου (βαρετή, ελλειπτική προφορά) και των Βουνών (πολύ γρήγορη ομιλία).

Ο Γερμανός γλωσσολόγος Jacob Grimm είχε γράψει τον 18ο αιώνα πως «Η γλώσσα μας είναι επίσης και ιστορία μας» και αυτό ισχύει για κάθε γλώσσα. Στη δική μας τη περίπτωση, δείχνει ξεκάθαρα τα σημάδια των όσων πέρασαν απ' το νησί μας και δεν ήταν και λίγοι.

Για να δούμε εν συντομία την ιστορία αυτής της κατά... πατημένης γης, σε σχέση πάντα με την κοινή (διάλεκτος).

Η Κυπριακή διάλεκτος έχει επηρεασμούς από (ή αποτελείται από τα στρώματα):

- Τη πανάρχαια Κυπριακή διάλεκτο που μιλούσαν οι Αχαιοί και οι Αρκάδες, με λέξεις όπως ο κίλλης, ο βόρτακος, ο βαβάτσινός.
- Την Ελληνική γλώσσα της Κλασικής εποχής (από τον Όμηρο μέχρι τον Θεόκριτον), που αποτελεί και το μεγαλύτερο του κορμού της, με λέξεις όπως κούνος, βουρώ, καταϊσεύκω, πιντώννω.
- Την Αττική Διάλεκτο, που την συναντάμε στο λεξιλόγιο της Παλαιάς Διαθήκης αλλά και γενικά της Εκκλησίας, με λέξεις όπως γιώρκιν, το δείλης, λαώννω, πελλός, ξημαρίζω.
- Την Φραγκοκρατία κατά τη διάρκεια της οποίας η διάλεκτος μας απέκτησε τα περισσότερα από τα ιδιάζοντα χαρακτηριστικά της, με πολλές λέξεις απ' την αρχαία Γαλλική. Λέξεις όπως σιμιντίριν, τσιμινιά, φλαούνα, ζαλατίνα, σέντε, ζάμπα, λιβέρνιν.

Ακόμη, κατά την περίοδο της Φραγκοκρατίας εντοπίζονται και οι ελάχιστες Αράβικες λέξεις που μπήκαν στη διάλεκτο απ' τη γλώσσα των Συριανών, που τους έφεραν στην Κύπρο οι Λουζινιανοί, με λέξεις όπως παττίχα, φαράσιν, κούλου-μάκκα.

- Την Ενετοκρατία (Ιταλοί) απ' την οποία πήραμε επίσης αρκετά δάνεια, με λέξεις όπως πότσα, μάτσα, φόκος, κλάππα, μουντάρω.

- Την Τουρκοκρατία με επίσης αρκετά δάνεια, με λέξεις όπως ατζαμής, ζάβαλλι, σαματτάς

- Και τέλος, την Αγγλοκρατία που υπάρχουν εμφανή στοιχεία μέχρι και σήμερα. Λέξεις όπως κανσελλάρω, κονφερμάρω, σουττάρω, παρκάρω, φλερτάρω, ρισκάρω.

ΛΕΞΙΚΟ

20 περίπου χιλιάδες λέξεις είχε μαζέψει στην πρόσφατη μελέτη του (2009) ο Κωνσταντίνος Γιαγκουλής, στο βιβλίο «Θησαυρός της Κυπριακής Διαλέκτου». Εμείς σας παραθέτουμε κάποιες σημαντικές που χρησιμοποιούνται ευρέως σήμερα.

Εξίκκοσσου (ν): Ας λείπει (Προέλευση Τουρκική: eksik olsun)

Νάμιν: Φήμη (Προέλευση Τουρκική: nam στα ελληνικά όνομα)

Χαμάλης: Αχθοφόρος (Προέλευση Τουρκική: hamal)

Σκιπέττος - Σιππέτος: Κυνηγετικό όπλο (Προέλευση Ιταλική: schiopetto)

Ποκουπίζω - Πουκουπίζω - Πουκουπώ: Αναποδογυρίζω (Προέλευση Λατινική cura - Αρχαία Ελληνικά κύπη)

Πέρκι - Πέρκιμον - Πέρκιμουν: Ίσως (Προέλευση Τουρκική: belki)

Ιμίσιμου: Δήθεν, τάχα (Προέλευση Τουρκική: imis)

Μάππα: Μπάλα (Προέλευση Ιταλική: marta)

Αλλολλίον: Ακόμη λίγο (Προέλευση Βυζαντινή: Άλλο ολίγον)

Ζινίσιν: Σβέρκο (Προέλευση Αρχαία Ελληνική)

Κλάτσα: Κάλτσα (Προέλευση Ιταλική: calza)

Κλάππα: Τρικλοποδιά, εμπόδιο, η περιοχή κάτω απ' το γόνατο (Προέλευση Λατινική: clava)

Βόρτος: Αρσενικό μουλάρι. Μεταφορικά: Άξεστος, αναιδής (Προέλευση Λατινική: Burdo)

Σκάμνος: Το ξύλινο κάθισμα της εκκλησίας (Προέλευση Λατινική: Scamnum)

Σκεμπέ: Η κοιλιά (Προέλευση Τουρκική: Iskembe)

Αβάττα: Φαγοπότι σε βάρος άλλου (Προέλευση Τουρκική: avanta και Ιταλική: avanti)

Άκκιπέττι: Τελικά (Προέλευση Τουρκική: akibetti)

Τράμπα: Ανταλλαγή (Προέλευση Τουρκική: trampa)

Ταμπλάς: Αποπληξία, Σύγχυση (Προέλευση Τουρκική: tamla)
Ζαττί(ν): Είτε έτσι είτε αλλιώς (Προέλευση Αραβική: zatan)
Βίντζιν: Γερανός, Ρυμουλκό (Προέλευση Αγγλική: winc)
Τάσπιν: Σκουπιδοτενεκές (Προέλευση Αγγλική: dustbin)
Ζάμπα: Η γάμπα (Προέλευση Γαλλική: jambe)
Πρότσα: Πιρούνι (Προέλευση Γαλλική: broche)
Λιβέριν: Σιδερένιος μοχλός (Προέλευση Γαλλική: livier)
Σέντε: Αποθήκη στο άνω πάτωμα (Προέλευση Γαλλική: sente)

Πηγή: ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΝΔΡΕΑ ΟΔΥΣΣΕΩΣ